

JURNAL

PENTRU PERSOANELE ȘTIINȚELOR ÎN NATURĂ ȘI EXACTE, ÎN TOATE CLASELE

Pedipeatș

de

PROFESOR DOCTOR IULIUS BARASH.

No. 47.

(Anul al patrulea)

București

22 Decembrie, 1859.

Conținutul: Istoria unui asasinat judecătoresc. — Dăduri în natură. — Istoria Naturii a bucureștilor.

Istoria unui asasinat judecătoresc.

(Ștampare.)

„Cine a născut acesta înzestrat? — întreba
acum Harvey cu indignare. „Cine mă jecătește
această țară? nici nămi e căpătâș nici de cămă
cămă a intrat această țară în lădița mea?”

Toți asistanții au rămas înțr'o tcherer
somber.

„Domnule meu, a zis în fine otelista, mă
Harvey, sîntă înțipitată cu mă vîdă silă a face
în contra D-tale niște pasări care nămi vor
plăcea. Prin lăcomia căpătâș care ai arțat
a poseda un asemenea baratelă, D-ta ai gră-
mădită o mare nenorocire asupra D-tale și a
familiei be. Dar fiindă cu onoarea casei mele

este interesat în această cază, nu puțin s'o
aconeră. Trebuie să te adăcă naintea komisa-
rului polițienesc”. Joane, zise otelista kel-
nerului, trimite ne pîndășul dăne un konsta-
bilă (jendarm).

În timpurile acesta. Harvey s'a amezată ne
un skăpă și a născut obrășul să înțre amîndo
mînelo. O sdoare pece îi a eșită ne frunte;
inima mă bate cu spasmeri, parcă ară vrea să
se răpă. Sîrmanul omă a vîzută acum vî-
torul să și ală familiei sale zdrovită și ni-
micită printr'o întîmplare nenorocită, neprev-
zută, însă nepenarabilă. „Dămezele” zicea elă

к'нѣ гласѣ дѣвилѣ, „сѣ нѣ мѣ abandonezi пе mine креатѣра nenopocитѣ ши дѣвилѣ!“ Дѣмѣ пѣтереа ка сѣ нѣ сѣкомѣѣ ла ачеастѣ ловитѣрѣ пѣозѣ ши терѣвилѣ.“ — Чева инкѣрациатѣ принт'ачеастѣ рѣгѣчизне, с'а скѣлатѣ ши а зисѣ Отелистѣ-лѣи „дѣчеѣи-мѣ ла комисарѣлѣ полициѣи ка сѣ се лѣмѣреаскѣ enigma диаволикѣ, капе нѣ почи сѣ'ми еспликѣ; дар вѣ порѣ черчетаѣи дѣне onestatea a mea.“ „Е де prisosѣ ка сѣ vorvimѣ маї мѣлѣ“ иї а интерѣнтѣ отелистѣ инт'енѣ модѣ foarte рече „аичи este konstabilѣ кѣ не ва дѣче ла комисарѣлѣ махалалѣи, Joiane iea лѣдѣица дар ши тѣ Loli сѣ мерѣи кѣ пої.

Тоѣи импѣренѣ с'а дасѣ ла комисарѣлѣ полициѣи. Аколо с'а лѣатѣ знѣ такѣрѣ кѣ Harvey ла капе с'а доведѣлѣ виновѣдѣица лѣи инт'енѣ модѣ алѣта де палпавилѣ ши де invederatѣ, ин килѣ комисарѣлѣ л'а инкисѣ ин темница фѣрипорѣ ка сѣ'лѣ тримѣиѣ ла жѣдекатѣ Asisilorѣ капе ера сѣ се адѣне peste ките-ва зиле.

Ерамѣ атнѣи ин анѣлѣ 1808 (зиче адвокатѣлѣ, асторѣлѣ мемориѣлорѣ.) Еѣ лѣчеамѣ о кѣлѣторѣи де визитаѣи ин провинѣи. Ин сеара д'инѣтиѣа kindѣ амѣ sositѣ ла канитала провинѣи знде ера сѣ се жѣдѣче Harvey nainteа asisilorѣ (жѣри), ерамѣ окѣнатѣ а чѣи инт'о капе пѣозѣ капе тракта деспѣ леѣиле пенале; kindѣ indatѣ амѣ азѣитѣ не чине-ва вѣлѣндѣ ла зшѣ ши proprietѣ-реаса casei знде шедѣамѣ, а интратѣ.

„Eskzazi-мѣ, Domnѣле? ими зичеа еа, дарѣ вѣ амѣ depanѣиатѣ; инсѣ este о дамѣ капе арѣ вреа сѣ вѣ vorbeaskѣ деспѣ о афачере foarte serioasѣ ши странѣе. Вреї D-та сѣ'и permisiї ка сѣ инт'ре? «Чине este еа? инт'реамѣ.“

„Нѣ почи сѣ вѣ спѣиѣ нимикѣ деспѣ ачѣаста; totѣ че шѣлѣ este кѣ еа се нѣмѣште Mistresse (Madame) Harvey. Dinsa, вѣрѣватѣлѣ еї ши копѣи лорѣ ераѣ nainte ките-ва зиле сѣ плече ла Boston. Dinsa ши копѣи ераѣ deja не корабѣе аутѣнтѣндѣ ши не вѣрѣватѣлѣ еї; инсѣ дѣнѣлѣ ин минѣтѣлѣ kindѣ ера сѣ плече де ла отѣлѣ ла корабѣе, 'ла виновѣдѣиѣ кѣ а фѣратѣ чева ши ла инкисѣ. Nenopocитѣлѣ а скѣисѣ атнѣи знѣ билѣтѣ sociї sale рѣгѣнд'о ка сѣ се intoаркѣ де ла корабѣе кѣ копѣи ши багажѣи. Ачѣастѣ nenopocитѣ дамѣ чѣлѣндѣ ачѣстѣ билѣтѣ ера принсѣ д'о снаїмѣ ши дѣрепе аша де маре ин килѣ fraterѣ меѣ капе-este знѣ амѣлоїатѣ алѣ вамѣи, а лѣат'о ши

кѣ копѣи ши а адѣс'о ла знѣ отѣлѣ капе се афлѣ ин веѣинѣтате. Атнѣи 'ши-а адѣсѣ амѣнте кѣ се афлѣ ин каса поаштра акѣмѣ знѣ адвокатѣ де ла Londonѣ ши а повѣдѣит'о ка сѣ се konsulate кѣ D-та ин афачереа вѣрѣватѣлѣ еї.

„Bine, амѣ рѣспѣнсѣ, о сѣ вѣдѣ че почи сѣ fakѣ pentѣ дѣнса; сѣ инт'ре!“

Dama ачѣаста, дѣне invitatiїnea mea, indatѣ а интратѣ. Пе обрѣсѣлѣ еї с'а вѣзѣтѣ зрѣме d'о маре фѣмѣсеѣе; ера ши акѣмѣ инкѣ фѣмоасѣ, инсѣ foarte пѣлѣдѣ де сѣфѣринѣе ши де дѣрепѣ морале; ера имѣрѣкатѣ simplѣ дар кѣ елеганѣе ши инфѣишареа еї ера foarte interesantѣ.

„Вѣ порѣ шедѣиї Madame, иї амѣ зисѣ фѣ-kindѣи'и знѣ complimentѣ ши еспѣнеѣи'ми кѣ дѣслѣшѣре toate ачѣсте афачерѣ.“

Ла инчѣнтѣлѣ, сѣрѣмана н'а пѣтѣтѣ сѣ vorbeaskѣ де пѣлѣнсѣ; инсѣ не зрѣмѣ амѣ вѣзѣлѣ кѣ се forѣеазѣ ши mia rakontatѣ istoriea еї ши а вѣрѣватѣлѣ еї.

Адвокаѣи сѣнтѣ foarte familiari кѣ мише-лѣиле ши minѣишѣиле клѣиѣнѣлорѣ лорѣ виноваѣи капе ле инт'ревѣинѣеѣ кѣ сѣ сканѣ вѣеаѣа ши лѣбер-татеа лорѣ; адвокаѣи инѣелѣнѣи аѣ okaziea а fache stadiї адѣнѣи ашѣнра пѣтѣреї омѣлѣи; дар треѣе с'о мѣртѣрѣисѣскѣ ши еѣ инсѣми амѣ кре-зѣтѣ ла инчѣнтѣлѣ кѣ Harvey е клѣпавилѣ.

„In ачѣастѣ афачере mia рѣмасѣ инкѣ чева neesplikabilѣ, амѣ рѣспѣнсѣ dameї Harvey; оаре амѣ дрѣнтѣ сѣ креѣ кѣ penstatiїnea вѣрѣватѣлѣ D-тале este nenѣtatѣ?“

„In toate кѣнѣрѣиле nenѣтате, mia рѣспѣнсѣ еа. Нѣ тѣрѣдѣескѣ кѣ а фѣкѣтѣ банкротѣ, инсѣ ла черчетаре с'а арѣлатѣ кѣ нѣмаї nenopocитѣиле komerѣиале 'лѣ-аѣ silitѣ ла ачѣстѣ пасѣ ши сѣнтѣ мѣлѣи оамѣни onemѣи капе арѣ пѣтеа сѣ деа do-vezѣи деспѣ onestatea лѣи. Аичи Madame Harvey іарѣ а инчѣнтѣлѣ сѣ пѣлѣнѣ адѣкѣндѣ'ши амѣнте де трекѣтѣлѣ еї ми де вииторѣлѣ капе о амерѣинѣѣ.

„Kredѣ кѣ mia адѣскѣ амѣнте де maraziea D-лѣи Harvey; треѣзѣрѣиле D-тале с'аѣ пѣрѣлѣ кѣ мерѣлѣ преа вѣне; авѣиї кѣраѣиї Doamna mea, о сѣ vedemѣ че пѣтемѣ fache; чеа маї маре грѣжѣ а mea este кѣ поате кѣ жѣдекѣторѣлѣ А. ва пре-сѣида ла жѣри капе ва жѣдека не вѣрѣватѣлѣ D-тале; Ел este зн om sever ши дарѣ D. Harvey нѣ ва fi ин stare сѣ адѣкѣ dovezѣи пѣлпавѣиле pentѣ ne-виновѣдѣица лѣи, мѣ темѣ кѣ ва fi ин перѣколѣ а

fi esilatǎ (eramǎ sǎ zikǎ: sninzǎratǎ, insǎ din poročire miamǎ intorsǎ vorba pintǎ kindǎ n'amǎ pronunçiat'o inkǎ.)

Dǎne inkǎ kite-va vorbiri in kare Madame Harvey m'a rǎratǎ kǎ sǎ ðeaǎ asǎprǎmi apǎrarea D-lǎi naintea jǎrii, dinsa s'a dǎsǎ mǎlǎsmindǎmi prea mǎltǎ pentǎ inkǎraçiarea mi promisiuniile mele. Nǎ voiǎ sǎ osteneskǎ aici pe lektorǎ kǎ detalizirile acestǎi proçesǎ kriminalǎ; atita nǎ-mai poçiǎ sǎ spunǎ kǎ, toate çerçetǎrile mele spre a pǎtea adǎce dovezi vǎne pentǎ desvinovǎçirea lǎi Harvey, eraǎ in deşertǎ; nǎ s'a pǎ-tǎtǎ rǎsi nici o singǎrǎ fantǎ in favoarea delikzentǎi; intr'adevǎrǎ, penstaziunea lǎi de mai nainte era nepǎtatǎ, dar açeastǎ impreçispare era d'o foarte pǎçinǎ valoare in okii jǎrilorǎ in faça unei akzaziuni aña de flagrante mi de ne faptǎ. Dar spre komplekta nenorochire a lǎi Harvey s'a arǎtatǎ kǎ intr'adevǎrǎ jǎdekçtorǎlǎ A va prezida jǎrii; açeastǎ jǎdekçtorǎ era unǎ jǎriskonsvatǎ foarte inǎvǎtatǎ mi vieaça lǎi pri-vatǎ era fǎrǎ nete, dar eǎ a trǎitǎ inkǎ intr'o epokǎ kindǎ jǎdekçtorii in kvestiuni kriminalǎ 'mi-aǎ inkipitǎ kǎ sninzǎrǎtoarea este mintsitorǎlǎ societǎçei mi mizlokǎlǎ çelǎ mai pǎter-nikǎ spre a imǎnǎtǎçi moravǎrile unǎi poporǎ. In açeistǎ timnǎ nǎ era rarǎ ka unǎ jǎdekçtorǎ sǎ trimitǎ intr'o singǎrǎ dimineaçǎ, 10 saǎ 12 oameni la sninzǎrǎtoare de la Nevgate. Kǎtre açeasta, jǎdekçtorǎlǎ A aviea s'a skvatǎ d'o boalǎ foarte grea mi çrmelǎ açeistei sǎferinge s'aǎ vǎzǎtǎ inkǎ foarte bine zǎgrǎvite pe obra-zǎlǎ sǎǎ.

In fine a ajǎnsǎ zioa jǎdekççei a lǎi Har-vey. Prezidentǎlǎ kǎrçei d'Asisi era nsmitsǎlǎ jǎdekçtorǎ A. O mǎlǎime de oameni aǎ asistatǎ la açeistǎ proçesǎ kriminalǎ, in kare unǎ omǎ kǎ o edǎkaziune aleasǎ, k'o penstaziune de omǎ onest s'a vǎzǎtǎ akzǎt kǎ a fǎratǎ un mizerabil obiekçtǎ, unǎ çeasornikǎ. Era aici o kontra-dikçziune pziçoloçikǎ kare n'a skǎpatǎ din vede-rea tǎtǎlorǎ kare aǎ vǎzǎtǎ pe açeastǎ sipmanǎ familie in sala jǎdekçtorǎskǎ. Intr'adevǎrǎ, mi s'a pǎntǎ inima vǎzindǎ firǎra lǎi Harvey pe kare era zǎgrǎvitǎ trǎsǎrile unei nenorochiri imense, unei jale mi desperare neazzite. Ka-pǎlǎ lǎi era atipnatǎ in josǎ, de pǎmine mi de nekazǎ; in açeiste pǎçine zile s'a imǎvǎriniitǎ

parç kǎ zeye ani. Dar Madame Harvey, frǎ-moasǎ mi interesantǎ sogiea mǎlǎşarǎlǎi, era imaçina vie a jalei mi a nenorochiri çelei mai kompleite.

Açeşte impresiuni in favorǎlǎ lǎi Harvey, le amǎ desvoltatǎ in toatǎ evidença lorǎ in pledoiarǎ meǎ pentǎ dǎsǎ; amǎ arǎtatǎ kǎ açeastǎ konvikçziune moralǎ este mai foapte de kǎitǎ konvikçziuniile fizice palpabile; kǎ açeastǎ familie este onestǎ; kǎ açeistǎ omǎ nǎ poate sǎ fie unǎ fǎrǎ; kǎ e imposibilǎ kǎ eǎ a fǎratǎ çeasornikǎ; açeastǎ impresiune, zikǎ, aǎ inçenitǎ sǎ lǎkreze mi asǎpra asisiilorǎ in favorǎlǎ kli-entǎlǎi meǎ; dar in mizlokǎlǎ açeilorǎ indoilei; eǎ kǎ jǎdekçtorǎlǎ A se skoalǎ mi façe dis-kǎrşǎlǎ çrmǎtorǎ. „Domniilorǎ Asisi“ arǎtarea martǎrilorǎ, este neatakabilǎ; krima este aici atita de manifestatǎ ka soarele la miazǎ-zǎ mi dakǎ in asemenea kasǎpi simple sǎ nǎ se çr-meze glasǎlǎ unei leçi neçesarie mi dreantǎ, atǎnçi nǎ-mai va çesista nici o sigǎrançǎ pentǎ averile oamenilorǎ mi toatǎ klǎdierea societǎçei va kǎdea in pǎinǎ.“

Açeastǎ konvorsipe a hotǎritǎ despre soartǎ klientǎlǎi meǎ. Kǎrçtea s'a petrasǎ pentǎ unǎ kartǎ de orǎ intr'unǎ kabinetǎ; pe çrmǎ togǎ aǎ re-venitǎ in sala auditorǎlǎi mi aǎ deklarǎtǎ in unanimitate kǎ krima lǎi Harvey e manifestǎ mi eǎ e vinovatǎ de unǎ fǎrǎ. Dǎne açeoa, Lordul jǎdekçtorǎlǎ A a deklarǎtǎ kǎ fiindǎ kǎ Asisi a deklarǎtǎ pe Harvey de vinovatǎ, de açeoa dǎnsǎlǎ a kǎzǎtǎ sǎb pedeansa prevǎzǎtǎ de lege pentǎ fǎri adikǎ sǎb pedeansa d'a fi omopitǎ prin sninzǎrǎtǎrǎ.

La proklamaziunea açeistei sentinçe mortale, Madama Harvey a kǎzǎtǎ in leşinǎri in kare a pǎmasǎ mai mǎltǎ timnǎ, dar Harvey a pǎ-masǎ inkremenitǎ ka unǎ kare vede o vizitune streinǎ, unǎ snekçrǎ kare inriega de snǎima inima omǎlǎi.— Dar dǎne kite-va minste d'o asemenea katelensie, 'mi-a adǎnatǎ mingele sale mi a stǎiratǎ. „Domniilorǎ, in nǎmelǎ çerçǎlǎi, nǎ komiteçi o krimǎ kǎ mine; sintǎ nevinovatǎ. Dar jǎdekçtorǎlǎ A îi a tǎiatǎ vorba zikǎndǎ: Delikçente, destǎlǎ, in zadapǎ sintǎ vorbele tale; dǎte, ai komisǎ o krimǎ, societatea çi o pǎ-snǎçeşte kǎmǎ ai meritatǎ. Çandapmi adǎçegǎ ne delikçentǎ unde e hotǎritǎ sǎ meapǎrǎ. Dar

n acesă mină și nău deandarmii n'ă avă
 nă timă s'ă adăcă kă dănușă la inkisoare
 unde se dăuă doză, trei zile oamăni kondamnați
 la moarte. Harvey s'a anponiată kătre preziden-
 tădă jădekătoră A. și ia spirădă, „Milorde,
 ai o inimă de neatră: astăzi ai asasinată și n'ai
 jădekădă și omă; de astăzi neste o lăuă de zile
 veți sta nainteă jădekătorădă țerădă kă s'ă dai
 sokoteala pentră fantele tale". Aceste vorbe sko-
 se din țera lăi Harvey în acesă momentă într'ă
 modă solemnelă; a sgnat în zrekăle țățlor a-
 ditoriloră kă și eko terăbilă. Mi s'a ntrădă kă
 parkă azăimă și glasă țerăskă vorbăndă d'o
 ală lăme. Jădekătorădă A. kare n'a skăpată
 niči eădă d'asemenea impresăone, a pidikată seanga
 și toată lămea a plekată.

Dar fiindă kă n'amă mai nățdă s'ă skană
 vicața lăi Harvey, n'amă siată țelă nădă și
 konsola în orele sale țele dăne zrmă, și supre
 acesă skonă, l'amă vizitată adese-ori în țelăla
 sa de inkisoare. Kă kădă l'amă văzătă mai mădă,
 kă aiătă m'amă inkredănată mai mădă kă acesă
 omă nă poate s'ă fie kănapăbilă de křima țerășă-
 țădă. Într'o zi imă zăcea „Sintă foarte nenoro-
 čită, soarta parkă are o plățere a mă koni;

parkă sintă lăsată de Dămnezeă și de oa-
 menă; kă toate acesăe miă, saă țelă nădă și
 s'ă kredă kă țerădă va răzăna într'o zi inoțența
 mea. S'ă fiă eă snăzpată kă și kăne pentră
 o křimă kare n'amă komăso și țe křimă! O
 křimă așă de mizerăbilă; acesăe idee mă re-
 volță! Kădă de kănapăbilă sintă acesă jărađi (Asisi)
 și jădekătorădă loră presidentă kă inima de
 neatră kare kondamăntă fără milă și omă și
 končetădeană la o moarte așă de infame! Dăm-
 nezeale, ajățmă și dămă nățere kă s'ă počiă
 țreče neste acesăe oră amară."

Akămă sipmanădă s'a arăkată neste patădă
 s'ă și a vărsată și ră de lăkrămi.

Dar ține poate s'ă deșkřie adio kare 'ă la
 lăată de la sođiea și konă lăi! Tođi s'ă in-
 țenăkiată și s'a rărată kătre Dămnezeă, kămă
 nămai inimi năre și inoțenăe poate s'ă le făkă.
 Parkă kă snăsmă mănelă loră s'ă imărăđișată,
 n'amă nățdă s'ă rădă acesă spektakolă kare
 imă răne inima; amă dată țera akasă, m'amă in-
 kădă în kamera mea năuă kăndă eșekăđișnea sip-
 manădă Harvey a fostă terminată.

(Ba țrma.)

Dăelări în natărpă.

Lămea noastră este o lăme de lăute mi de
 dăele: bellum omnium contra omnes (o lăntă
 țățloră în kontra țățloră). Pămintădă a avătă
 și dăelă în mai mădă răndări kă țele-lăle
 konări țerămă și acesăa a prodășă niute kă-
 taklisme mară kare a kostată esistănda și
 ințređi; prekămă ne arată țeolođieă. Păntă
 aș avătă și aș în toate zălele dăele și
 ală și acesăa prodăče vărđănda și văkřieă
 țnora și desfățerea și ințristărea alțora. Par-
 tidăle politice aș dăelele loră și s'ă lăntă
 și kă ală, o lăntă și dăelă. De kăndă esistă
 lămea, zăce Aristotełă, s'a lăntată ței țbernađi
 kă ței kare țberni; ței năđini kare se nămeskă
 alămă (Aristos) kă ței măđi kare se nămeskă
 pōnsă (Demos). Într'ă kăvint, lăntă ințră aristo-
 křađie și demokřađie, saă vorbăndă în lămbă no-
 stră politikă a zălei, „ințre voerismă și partida
 nađională, este veke kă lămea. Dar și lăntă ințre

indivizi este eternă și și dăelă. Ne kăzneskă
 și astăzi și țele rămășăđri țarbare din sek-
 lele mediane, din acesăi sekolă unde sabiea și
 năntădă aș jăkată rōlădă ințelăđinđei țelei mai
 săpreme; „vorbesk deșpre Dăelădă pentră repara-
 đisnea onoarei ofensate." O nenoročită konfăđisne
 de ațeeă țe este onoareă și d'ățeeă țe este repara-
 đisnea ei. Dăelă, zăk, este și năkřpă (stăfăe)
 al sekălelor morđi țe se arată din timă în timă și
 akămă, kă și din acesăi năkřpă (stăfăe) kare;
 dăne zăkătoareă pōntădă se arată pō morđin-
 țră veke și bestesădă o nenoročie.

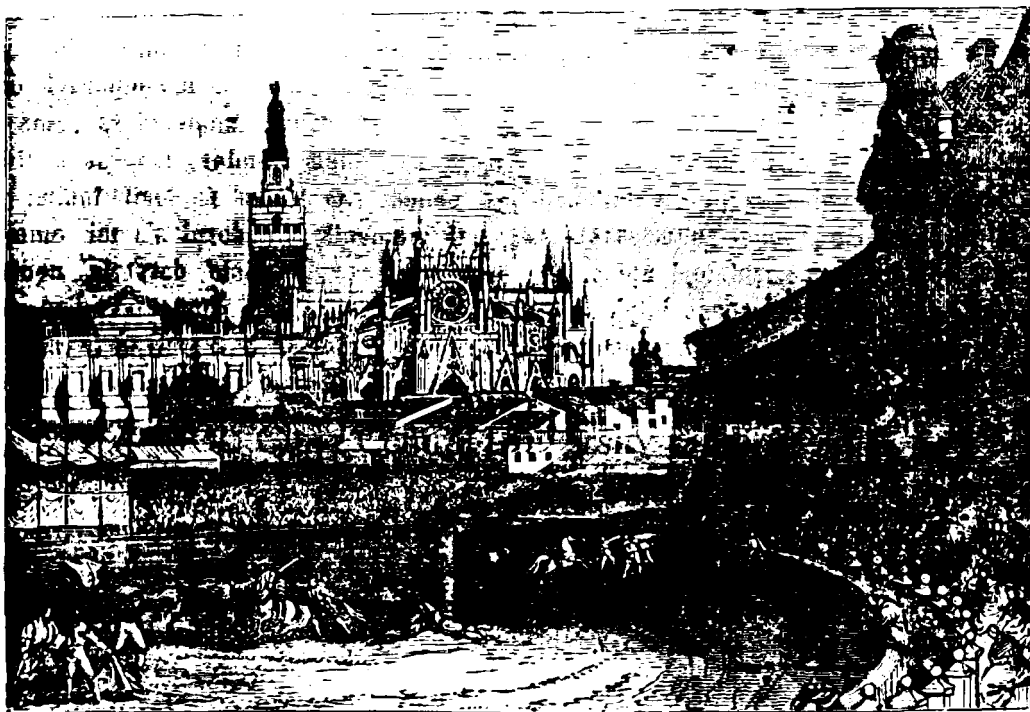
Dar nă nămai kă omădă se lăntă în toate
 țelărele, în toate făzele și în toate sekălele, ți
 și lămea animală e plăntă de lăntă, este iară
 și bellum omnium contra omnes. S'ă nă vor-
 bămă aiči de nenățereăle lăntă kare se zrmăeăză
 ințre animalăle kărnăvoare, țerăče, kă țele nă-
 țifăe

знэлэ este аша de tape ши алэлэ аша de слабэ, аколо нэ poate сэ fie ворба de лэнтэ; аколо este тiрание ши ануэаре. Дар кiарэ интре ани-мале d'o форду екзалэ, vedemэ ниште лэnte син-цераоэе, ниште адеврэате дзелэри de моарте ши fiindэ кэ отэлэ а гэситэ ин дзелэриле ачесторэ ани-мале, оареш-каре аналэцие кэ defектеле сае proprii, ii а пэксiлэ (прекэнтэ не плакэ totэ-d'азна а vedea кэ алци гремешкэ ка poi) ши ле а кэлитэ интр'алiта ин кiтэ ле а трансфор-матэ ин репрезентэциэне театралэ, ин жокэриле пэблице.— Ачесте дзеле d'анимале деспре каре

ворбимэ акэнтэ синтэ vestite адикэ лэnte de таэри ши лэnte интре кокоши. Асте синтэ vestite дзеле гэкэте ин аренеле пэблице ин пресенга эвве-ранилорэ ши а попэилорэ.

Дар пainte d'а ворби d'ачесте дзеле бизаре, сэ ворбимэ инкэ деспре знэ дзелэ, poate ши mai бизарэ, адикэ de дзелеле пэблице интре знэ отэ ши ани-малэ.

Кiндэ Рому а кэзэтэ дин тэримеа еi физи-кэ ши моралэ кэ каре а сэбжэгатэ лэмеа, а инченэтэ сэ гэсеаскэ о пэчере интре лэнтеле de отэ (gladiatores) кэ fearеле сэбэтиче (леi.) Ачестэ

О Арена де тоreadores ин Sпанiеа.

понэлэ ин каре s'а stinsэ nobилэлэ синце de Cato, че ера гата а се вэrsa pentрэ либертате, а аплэдатэ кiндэ а вэзэтэ синце de отэ вэрсиндэ-се ин А-рениэ интр'о лэнтэ игновилэ кэ знэ ани-малэ. Крэ-зiмеа нэ' естэ ници одатэ инсогитэ кэ адеврэатэлэ кэрациэ, ници ла понэлэ ници ла индивизи, прекэнтэ недрентатеа нэ естэ ници одатэ консортэ кэ ли-бертатеа индивидуалэ саэ а попэилор.

Дэне кэдегеа Ромуэ, а кэзэтэ ши жокэиэ гладиаторилорэ. Дар ера знэ понэлэ емитэ дин синцеле Ромуэ каре а моштенитэ мэлэ de де-фектеле Ромуэ Империлэ ши пэцинэ дин Ромуа репэбликантэ; ачестэ понэлэ ера спаниолиэ. Ачестэ

понэлэ каре а пэлатэ историеа лэи кэ Autoda feés эндэ s'а аpsэ оаменi de виi ка знэ спектаколэ пэблицэ, а пэтэтэ сэ интродэкэ ин цара лэи ка ин-инstitатэ пэблицэ спектаколэлэ синцераосэ алэ лэnte' интре оаменi ши таэри сэбэтичи. Toreadores син акэнтэ ин Sпанiа ачееа че ерах Gladiatores ин Ромуа; адикэ ниште оаменi ациэ de дерпаданэ ин кiтэ пэнтэ ин тоате зiзеле виэца лорэ ин жокэ интр'о лэнтэ игновилэ, пэмаi ка сэ кiштиче че-ва супе а'ши нэтеа интерцине ачестэ виэагэ игновилэ.

Нэ естэ ници знэ орашэ mare ин Sпанiа ин каре сэ нэ fie о Арена pentрэ жокэлэ Тореа-

dorilor. În oraşele de cunoaştere există societăţi care întregind aceste jocuri pămîntice ori ca o spectaculoasă participare, ori chiar ne costisă răzvrăti. În Madrid se dă pe care sîntăminz perlată doz reprezentăţiuni de Toreadores în beneficiul spitalului al acestor oraşuri! **Че консузионе де идее!**

Eatъ кэмъ се зрмеазъ зыъ асемenea спек-таколъ.

Toreadorii vinъ într'o proceziune (alaiş) mare pe capulă кърѣа мерце зыъ delegatъ алъ полициеі. Proceziunea înчене къ *Picadores* (piqueurs) care змьлъ кълърі не каі проути, ши fiindъ им-бръкаці în kostymul antikъ spaniolъ, stăтъ ар-маці к'o ланчие care о пне în мизлокълъ Аренеі, vis-à-vis de локъ unde тазріі sîntъ inkimî. Не зрмъ vine зыъ pîndъ de oamenî nămîді *Chulos*, орнаці къ мьале пангліче ши care цинъ în мінъ бькьці de metase de колорі vii ши care се амезъ între баріеріе Аренеі (чиркьсълъ). Ла стъfirmitъ vinъ *Matadores* саъ лънтъорі principali, vine имьръкаці, циндъ о sabie skoasъ într'o мінъ ши în мина чеа-лалъ *Muleta* саъ зыъ bastonuş mikъ invelitъ k'o бькатъ de metalъ стрълзчиторъ. Kîndъ persoana oficialъ че се афлъ не капълъ проceziunei, дъ semnalulъ къ жокъ сь inчене, îndatъ сь слободъ тазрі din локълъ unde s'a цинъ inkimî; акэмъ inченъ *Picadores* а се лъпта къ dînuş ши сь sileskъ а зрма тазр ши алъ inчена în spatiele къ vîrşurile ланчилоръ лоръ; дъне а-чעה, fîrş; kîndъ *Picadorii* sîntъ în perikolъ, vine *Chulos* ла лънтъ; dar kîndъ ши ei се вьдъ преа

stîrmloragi, саълъ neste баріеріе чиркьлăи ши сканъ. Dar се întimplă ка ши зыъ алъ *Picador*, în ачестъ momentъ de perikolъ pentră камарадълъ лăи, кеамъ не тазр ши print'ачеаста окънъ atenţiunea animalăи pentră зыъ momentъ ши аша сканъ vieaga камарадълăи сь. Kîndъ, дъне о лънтъ кь 10—12 picadores, тазрълъ s'a ostenitъ, атъчй s'adsнъ mai мьлді *Chulos* ши пер-секьтъ animală кь *Bandilleros*, адикъ кь bastoname micî голіте inьнтр ши змплъте кь пьлбьре, хіріе ши о materie aprinzъtoare; ачесте bastoname аъ ла vîrş nişte кіріце. Kîndъ зыъ *Chulos* а ресуитъ а infіre în carneа тазрълăи зыъ асемenea instrumetъ, care prin fîra animalăи се aprinde lesne, атъчй animalăлъ змьлъ к'o mare fîrie ши паркъ зыъ demonъ inkonçipatъ de flакъре infernalъ; în ачестъ momentъ sьnpemъ ease *Metador* кь *Muleta* în мінъ, тазрълъ вьзіндъ ачеаста се penede ла dînsъ кь окіі inkimî ши în ачестъ momentъ *Matadorul* л'a ши omoritъ print'о ловитъръ de sabie datъ în pentъ. Акэмъ s'asde „bravos“ din toate пьрцие, dar kîndъ *Matadorul* kade în ачестъ лънтъ vine зыъ алъ în локълъ лăи snpe а зрма лъпта inченътъ. Kite odatъ, într'o singъръ reprezentăţiune, се лънтъ oamenî кь 10—12 тазрі d'o datъ. Parъ kade зыъ *Matador* mortъ, dar kîndъ ачеаста се întimplă пьблїкълъ зиче кь мьлжыміре кь asta era о mare reprezentăţiune; întokmai noi kîndъ мерцемъ а касъ дъне че амъ вьзълъ ерозълъ znei drame, кь-зіндъ не счепъ.

(Ва зрма.)

Istoria natъралъ а вькьтъріеі.

(Зрмаре.)

Niçi зыъ materialъ întrevîngatъ mнъ акэмъ ка materie combъstibilъ нъ era капавілъ ка сь арзъ кь totълъ; niçi кеаръ газъ care'лъ întrevîngatъ pentră лампеле de газъ. Ачеаста се проавъ prin fъninçinea care се деңне не перещі vaselorъ ши не stіkla лампеі. Ачестъ fъninçine aratъ кь о parte а газълăи Carbonū, de ши in-кълзіндъ-се tape а datъ о лъминъ алъ, totъ нъ s'a консматъ кь totъ. Hydrogenul ши Carbonul комбиніндъ-се кь oxigenul аерълăи, prodъкъ фла-

кьра (фокъ). Hydrogenul дъ кълдъръ ши Carbonul дъ лъминъ, prin кълдъра care ese din фла-кьре ши prin perderea oxigenului, се prodъче зыъ снаціъ голітъ d'aerъ, în care (дъне леѣа екзіліврълăи а аерълăи) аерълъ întrъ prin strătele de жоşş а flameі care alimenteазъ флакьра кь oxigenū нъоş. Ачестъ мишкаре а аерълăи prodъче ка зыъ felъ de внтъ импрецїзрълъ флакьреі, prodъче кь flama нъ мерце drentъ în sьşş чй кь е кьрватъ ла о parte (ачеаста се об-

serba mai multă la incendii, de aceea zică pom-nierii că incendiile însuse producă vinți). Dar fiindcă că aerul intră în stratul de sus ale flăcărei, de aceea este învederată că acolo flăcătura e sursă de aer și că acolo procesul arderei se ținează în gradul cel mai perfect. Și intrădevăr partea de josă săă vințu a flăcărei, posedă o căldură multă mai mare de câtă partea de susă a flămei. Dacă ar fi că pătindă ca să facemă ca flăcătura să aibă prețindenea o căldură egală, amă kșifigă multă în privința economiei pentru producțiunea căldurii în scopurile noastre domestice. Această poate să se țineze kndă adunăm gazele inflamabile într'un cilindru lungă pătrunsă d'ou deszătră de sirmă și așa presentindă-se gazele la flăcăr, voră avea prețindenea o căldură egală. Kă acestă modă și că acestă skonă, sintă lăkrate mașinile de vâkătrie și mașinile inventate de către nșmită D. Elsner. În această mașină, nă se vede nici lemne, nici cărbuni, nici cănșă, nici oale ș. c. l. Să vede nșmai o mașină elegantă și în pătrunșă ei se gătescă vâkatele în modă cel mai perfect, cel mai iste și cel mai ikonomikosă. Eată kșă progresă însemnată în modă arderei kom-bustibililor în vâkătrile noastre.

VI. *Vâkătrile diferitelor națiuni.*

Amă zisă la începută acestor artikoli că există o relațiune intimă între istoria națiunilor și a vâkătrilor lor; că epoca infloririi și epoca dekadencei a popurilor se reflectează în obiceiurile lor în raportașă mincărei și că totă d'asna kndă șiă poporă a skimbată vâkătria sa, adică modă pătririi sale, a și skimbată îndată leșile, obiceiurile și morăvurile sale. Dacă amă avea timpă și locă a desvota această idee mai pe largă, amă fi ajunsă la pesșatată kriosă dară adevărată adică că există o istorie a cănșăi zmană care este totă de odată șiă Istoria Națurală a și adică istoria pămintă șiă care țrește a aeră șiă în care țrește șiă alimentelor sale prin care țrește; acolo vomă afla că keară șiă frășsedea fizikă șiă morală a paselor, sintă pesșatate nă nșmai a orșinelor lor, șiă mai multă inkă a părimintă șiă respectivă.

O asemenea părere cere argumente, însă

ară fi foarte greș d'a aduce aici multe argumente istorice luate din istoria vâkătrilor popurilor, fiindcă că o asemenea istorie nă există. Dar aceea ce n'ou găsimă în trecută, poate s'ou găsimă în presentă; întokmă că istoria ne arată o desvotare graduală a civilizăției șiă nșora popuri care șiă ajunsă akșă la cămea desvolară, asemenea ne arată Etnologia adică studiată popurilor ce există akșă pe globășă păminteskă, că diferinț șiă ai pămintă șiă se află akșă în diferite stări de desvotare în cămea civilizăției, prin țmare șiă tabloș care ne șiă achemă popuri șiă lăngă altă, va fi atită de instruktivă ca șiă tabloș istorikă care șiă năntea okiloră nouștri șiă singură popuri în diferitele faze ale desvolară sale. Așa dar, în locă d'ou istorie a vâkătrii popurilor, vomă avea o țeografie a vâkătrii popurilor; apoi ne lăngă această țeografie, vomă șiă țeografia diferitelor forme șiă fizionomie a popurilor șiă această coincidență ne va arăta ce inflăință păternikă țrează vâkătria asșăra esistenței fizice a șiă popuri.

Intrădevăr, inflăințele prin care nașra formează popuri, sintă nenșmerose. Keară flășirea vințurilor, șomotășă țraganeloră, țnșă șiă pășromă; konfigurățiunea țurilor, dacă sintă șede săă măntăse, monotone săă variate în țntăra loră, asemenea șiă preșența săă absența rșurilor navigabile, țurilor șiă lacuriloră, preșă șiă kiără dispersitatea șpedeloră de animale care krescă într'ou țară; toate acestea șiă cea mai mare inflăință asșăra caracteră șiă fizikă șiă morală ale șiă poporă. Dar, că toate acestea, părimintășă nașniloră are cea mai mare inflăință asșăra formărei caracteră șiă loră; șiă este, ca să zicemă așa, lanțele, șinșă șiă mașă de care nașnea se pătrește. Șiă este estăktășă țășșora șorțeloră prin care nașra a lăkă șiă pe o nașne neințerrșă în kșșășă multoră sekă. De aceea vedemă totă d'asna diferința pătrăției șiă kșă diferința caracteriloră popurilor. Șiă la ce gradă diferința părimintă șiă este kășă săă efekșă șiă diferinței caracteră șiă popurilor șiă asta nă pătemă s'ou decidemă într'ună modă pozitivă. Poate că mindoră sintă niște efekte peciprocă; dar ori kșă, va fi pentru noi intere-

sants d'a face, ka съ зичемъ аша, о прѣмъларе
ѳнтре въкѣтѣриле диферѣцилорѣ понзлї ка съ ве-
демѣ ѳн че рапорѣ се аѳлѣ въкѣтѣрїеа лорѣ кѣ
stapea чївїлїзацїеи лорѣ.

Ла понзлї чеї маї сълвѣтїчї, ведемѣ дїфе-
рїнда карактерлорѣ лорѣ коїнчїдїндѣ кѣ фелѣлѣ
мїнкѣрї лорѣ, дакѣ се нѣрѣскѣ маї мѣлѣ де
карне шї де обїекте сїнцѣроасе (carnivore) саѣ
де планте (plātivore). Аша гѣсїмѣ не нѣлеле
Очанїеї не влїндѣлѣ локсїторѣ а ѳнѣлї Отаїте
нѣтрїндѣ-се де фѣкѣте, поаме шї де нѣчї де
kokos адїкѣ де нїште фѣкѣте дѣлчї; Отаїтул есте нѣ
нѣмаї влїндѣ, чї есте шї веселѣ шї ѳї плаче а
се ѳмподовї кѣ фелѣрїмї де орнанте. Дїн коп-
тра, локсїторѣлѣ ѳнѣлелорѣ де Sandvїeh каре
мѣнїнкѣ неште кѣрдѣ шї мѣлѣ нїперѣ таре, аре
знѣ карактерѣ аспѣрѣ; дап локсїторѣлѣ де Seeland
каре аре о въкѣтѣрїе ѳнкѣ маї кѣрдѣ, аре шї
знѣ карактерѣ атїѣ де кѣрдѣ шї де сїнцѣросѣ ѳн
кїлѣ беа сїнцѣле ѳнамїчїлорѣ сѣї оторїцї ла въ-
тѣлїе.

Дарѣ адевѣрѣтата ѳмпортанцѣ а въкѣтѣрїеї,
ѳнчене токмаї ла понзлї чївїлїзацї шї семїчївї-
лїзацї. ѳнченемѣ ревїста поасѣрѣ кѣ Кїна, кѣ
ачеастѣ цѣрѣ маре д'о семїчївїлїзацїеие вїзарѣ.
Кїнезѣлѣ есте де знѣ карактерѣ влїндѣ, дѣлче;
елѣ есте фоарте пропрїѣ (кѣратѣ), тотѣ-д'азна
мѣлѣмїтѣ кѣ ачѣеа че аре, економїкосѣ шї ла-
борїосѣ; аста есте парте лѣмїнатѣ а карактерѣлѣ
сѣѣ; дап аре шї о парте змѣрїтѣ, адїкѣ елѣ есте
кїнезѣлѣ челѣ фїкосѣ, д'знѣ сн-прїтѣ борнатѣ, не-
вїрїснїкѣ ѳн полїтїкѣ, нѣ мїе нїчї де вїрїлїе
знѣ четѣдѣанѣ нїчї де фѣрїчїрїеа дѣмїстїкѣ знѣ
татѣ де фамїлїе; есте фоарте корѣнтѣ ѳн рапорѣлѣ
плѣчѣрїлорѣ сїмѣлїе. ѳн прївїнда гѣстѣлѣлѣ ар-
тетїкѣ, кїнезѣлѣ есте фоарте варѣарѣ. ѳї плаче
мѣлѣмїе сромотѣ шї еталанїѣ фѣрѣ армонїе шї
фѣмѣсѣде. Вѣстїмїтеле салѣ арѣтѣ о мѣлѣмїе
де колорї сромотоасе фѣрѣ гѣстѣ; каселе салѣ ар-
рѣтѣ о мѣлѣмїе де орнанте сромотоасе ѳарѣ
фѣрѣ гѣстѣ; ѳї плаче о мѣлѣмїе де фемї (biga-

mia) ѳн фемѣе чере о мѣлѣмїе де матерїї; кѣ
кїлѣ о фемѣе есте маї гѣстѣ, кѣ атїѣ есте маї
слїматѣ ѳн Кїна; кѣчї фѣмѣсѣдеа се кїнѣрѣште
кѣ лїтра; дап еатѣ ѳарѣ о вїзарѣеїе контра-зїкѣ-
тоарѣї ѳн гѣстѣлѣ кїнезѣ. Ла плаче о дамѣ гѣоастѣ
шї гѣстѣ, ѳнѣ се змѣле не нїчїоаре нїчї ка
але знѣ копїлѣ. Ачѣеастѣ пѣчѣре нентѣрѣ мѣлѣ-
мїе де варїетѣцї, ѳнѣ фѣрѣ гѣстѣ шї армонїе,
о гѣсїмѣ шї ѳн въкѣтѣрїеа кїнезѣлѣ. Кїнезѣлѣ
мѣнїнкѣ тоале лѣкѣрїлїе че ѳї вїне ѳн мїнѣ. Пе
Masa лѣї стѣ карнеа де влѣтѣрї, вѣнїде, вѣрѣе,
каї, кїнї, шоарѣчї, шоболоанї шї нїсїчї, лїнгѣ
карнеа де вакѣ, де оаїе шї де порѣкѣ. Апої въ-
кѣтарїї ворѣ шї стѣ гѣтеаскѣ де ачѣесте обїекте
кѣрѣоасе ѳмпѣрѣнѣ кѣ орезѣ, секарѣ шї борѣ
непѣнепоасе фелѣрї де въкѣте. О масѣ де тоале
зїлеле ла знѣ кїнезѣ ординарѣ консїстѣ ѳн 12 шї
15 фелѣрї де въкѣте, дап о масѣ де лѣксѣ саѣ
де сѣрѣвѣтоаре тѣвѣе стѣ аїѣвѣ челѣ нѣгїнѣ ontѣ-
zeї де фелѣрї де въкѣте. Апої фелѣлѣ мїнкѣрї
копвївїлорѣ ла ачѣеастѣ масѣ есте ѳарѣ вїзарѣ;
кѣчї аколо нѣ шедѣ тогї копвавїї ла о масѣ, чї
фїе-каре аре нїнтеа лѣї о масѣ мїкѣ не сеамѣ
лѣї каре есте аконѣрїтѣ кѣ зн сервїатѣ маре де
штѣсе. Дакѣ адѣоцїмѣ ла тоале ачѣесте вїза-
рѣїї шї модѣлѣ кїнезѣ д'а змплѣа сѣлїе де
мїнкѣре кѣ вѣсе де порѣеланѣ, кѣ арборї ѳн
мїнїатѣрѣ шї кѣ таблорѣ д'але пїкторїлорѣ лорѣ;
д'а нѣне лїнгѣ сала де мїнкѣре о мѣлѣмїе де
банде де мѣзїканцї сромотомї шї д'а фаче знѣлѣ
алѣсїа ѳн интервалѣлѣ въкѣтелорѣ нїш'е комплї-
менте цѣрїмонїоасе; дакѣ, зїкѣ, вомѣ лѣа ѳн
консїдѣрацїеие тоале ачѣесте чїрконтанѣе шї мо-
равѣрї кїнезїане, о стѣ авѣмѣ о ідеѣ де карак-
терѣлѣ кїнезѣ шї де въкѣтѣрїеа лѣї шї о стѣ фїмѣ
сїлїцї ка съ зїчемѣ кѣ кїнезѣлѣ есте ѳн въкѣтѣ-
рїеа са, ка ѳн кѣса са, ѳн ѳнїма са ка ѳн стѣлѣлѣ
сѣѣ о амїстѣкѣтѣрѣ вїзарѣ де варѣарїе шї де
чївїлїзацїеие, о адѣеаре д'о мѣлѣмїе де обїекте
етѣрѣене фѣрѣ армонїе шї знїтате.

(Ва зѣрма.)